

9. Hovedtræk af planens enkelte dele

9.1. Benyttelsesplanen

Distriktets hugstplan kan opdeles i bevoksningsvise planer for hovedskovning og afvikling af overstandere og en træarts(gruppe)- og aldersklassevis plan for udhugningen, hvor beregningerne dog i praksis sker bevoksningsvist ved hjælp af tilvækstoversigterne.

Foryngelseshugsterne er planforskrifter i den forstand, at de er knyttet til bestemte arealer. Den vedmasse, der fremkommer ved hugsten, både ved foryngelse og ved udhugning er oplyst i plantallene, der ligeledes er at opfatte som planforskrifter, fordi de repræsenterer det bedst mulige skøn over en hensigtsmæssig vedmassebalance. Men da der netop er tale om et skøn, bør afvigelser fra plantallene kunne finde sted, såfremt de kan begrundes sagligt.

I forbindelse med distriktets årlige budgettering forudsætter Driftsplankontoret, at

- afvigelser på mere end 15% fra driftsplanens årlige planhugst ledsages af en motivering herfor,
- afvigelser på mere end 15% fra driftsplanens årlige kulturareal ligeledes begrundes, idet der i denne forbindelse ses bort fra de nuværende skovrejsningsarealers tilplantning,
- afvigelser ikke akkumuleres år for år, idet en vedvarende forskel mellem plan og driftsdispositioner kræver planændring for at kunne godkendes.

9.1.1. Foryngelsesplanen

En komplet liste over foryngelsesarealer findes i bilag 8. En sammenfatning ses i nedenstående tabel:

Status- driftsklasse	Planlagt driftsklasse												
	Bøg	Eg	Ask/Ær	Alø	Gran	Æ.gran	Anå	Sle	Ore	Eng	Mos	Hed	I alt
Bøg	108.70	0.50	0.90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110.10
Eg	9.20	12.30	0.90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22.40
Ask/Ær	1.50	-	35.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36.80
Alø	-	-	0.10	0.50	-	-	-	0.90	-	-	-	-	1.50
Gran	4.70	21.90	3.20	-	91.60	11.90	13.10	10.40	-	-	4.70	3.60	165.10
Æ.gran	9.10	12.00	3.90	-	1.30	16.70	3.10	0.50	-	-	-	-	46.60
Bjf	-	-	-	-	0.20	-	-	2.00	-	-	-	17.40	19.60
Anå	11.30	8.80	0.70	-	-	4.20	19.90	0.30	-	-	-	-	45.20
Uku	-	3.40	2.40	-	-	1.40	0.10	-	-	-	-	-	7.30
Age	-	-	-	-	-	10.90	-	-	39.70	-	-	-	50.60
Sle	-	-	-	-	-	-	-	-	62.80	0.60	-	18.80	82.20
Budget ialt	144.50	58.90	47.40	0.50	93.10	45.10	36.20	14.10	102.50	0.60	4.70	39.80	587.40

Tabel 9.1 Anvendelsesvis arealbalance

I bøg er foryngelsesbevoksningsplanerne valgt ud fra, at de har eller i løbet af perioden vil nå en bevoksningsdiameter på omkring 50 cm DBH. Når foryngelsen iværksættes ved denne bevoksningsdiameter sikres det, at stort set alt det træ der skoves ligger i de høje prisklasser (måldiameterhugst).

I eg er foryngelsesbevoksningerne valgt ud fra, at de har eller i løbet af perioden vil nå en bevoksningsdiameter på omkring 70 cm DBH. Når foryngelsen iværksættes ved denne bevoksningsdiameter sikres det, at stort set alt det træ der skoves ligger i de høje prisklasser.

I nåletræet tilstræbes en bevoksningsdiameter på 25-30 cm. I enkelte tilfælde, særligt i plantagerne skyldes foryngelsen blandt andet begyndende (rand-)opløsning og hugstfølgehensyn. For DGR og LÆR tilstræbes højere slutdimensioner

I plantagerne er der stedvist tale om en forceret indførelse af løvtræ, - særligt hvor den nuværende træart kan tjene som skærm for frostfølsomme træarter.

Contorta er medtaget i et omfang, som er præget af nogen pessimisme for så vidt angår træartens stabilitet.

9.1.2. Udhugningsplanen

Hugsten er generelt beregnet ud fra standardværdier i de valgte tilvækstoversigter, idet der ikke er fundet anledning til at foretage vækstkorrektioner af nogen art. Udhugningen bestemmes bevoksningsvist ud fra den pågældende bevoksnings højdebonitet. Valget af lokale massekurver indvirker således alene på masseansættelsen i de bevoksninger der hovedskoves i perioden.

Afvikling af massen i bøgebevoksninger, der selvfor ynges i perioden:

Distriktets standardmodel for afvikling af overstandere i bøg er, at de sidste overstandere (bortset fra de 3-5 der efterlades til forfald) fjernes 25 år efter fremspiringen.

Da fremspiringen som gennemsnit forudsættes at ske midt i perioden, og afviklingen derefter sker lineært over 25 år fås, at der ved periodens udløb skal være 70 % af massen tilbage. Periodens hugst bliver derfor 30 % af startmassen + tilvæksten.

Imidlertid foregår der rent teknisk det, at TAURON begynder at afvikle bevoksningen i år 0, og derefter lineært. Hvis afviklingstiden i TAURON sættes til 50 år fås, at der ved udgangen af første periode er 70 % af massen tilbage. I foryngelsesplanen (bilag 8) er dette således reglen i BØG der er sat til selvfor yngelse.

Afvikling af overstandere i bevoksninger, der er for ynget på plantidspunktet:

I overstanderbudgettet, tabelbilag 9, er anført alle bevoksninger hvor der på plantidspunktet var overstanderdele.

Afviklingstiderne er aftalt for den enkelte bevoksning, jvf. herunder:

For en række bevoksninger er det aftalt, at afviklingstiden bør være 30 år. Her er slutmassen lig med halvdelen af startmassen. Hugsten bliver således halvdelen af startmassen + tilvæksten.

Hvor overstanderandele ikke forudsættes afviklet (bevaring til forfald) fremgår dette af overstanderbudgettet ved at startmassen er lige så stor som slutmassen. Rent teknisk er afviklingstiden sat til 500 år, hvorfor slutmassen er en smule mindre end startmassen.

I alle andre tilfælde forudsættes overstanderandele afviklet i løbet af den første periode, bortset fra 3-5 løvtræer/ha, svarende til en masse på 16 m³ (4 træer à 4 m³) Dette klares rent teknisk ved, at afviklingstiden fastlægges til 17 år, jvf nedenstående betragtning:

Ved plantidspunktet er den samlede overstandermasse 18700 m³ fordelt på 133 ha.

Ved udgangen af perioden skal der stadig være $133 \text{ ha} * 16 \text{ m}^3/\text{ha} = 2128 \text{ m}^3$
Heraf kan udledes (linjen $Y = -1104,8X + 18700$), at afviklingstiden skal sættes til 16,93 år, af praktiske hensyn oprundet til 17 år. Disse bevoksninger kendes ved, at slutmassen udgør en lille del af startmassen.

Det bemærkes, at der ikke beregnes tilvækst for overstandere. Derved vil den faktiske hugst på dette punkt overstige planens tal.

9.2. Skovdyrkningsplanen

9.2.1. Kulturplanen

De overordnede tanker, der har styret udarbejdelsen af kulturplanen, er der redegjort for i afsnit 8.1.1. - 8.1.4.

Følgende retningslinjer gælder for dispositioner på kulturarealer :

1. *Stormfaldshuller* $< 0,3 \text{ ha}$ i bevoksninger, som hverken opgives eller er sat til foryngelse i perioden, kan uden planændring fyldes ud med en kultur af f.eks. selvforynget birk, ær, eller plantet lærk eller skovfyr.
2. *Fugtige lavninger* domineret af birk eller el kan bevares, selvom litraen i øvrigt er sat til foryngelse.
3. *Indblanding* af andre træarter end dem, der er angivet i kulturplanen, kan uden planændring foretages med op til 20%. Herunder kan op til 20% af en kultur også efterlades utilplantet, såfremt chancen for succes ved tilplantning af frostudsatte eller vandlidende delarealer synes for ringe.
4. *Mislykkede pletter* (0,1-0,3 ha) i kulturer bør, forudsat at kulturen ikke opgives, uden formel planændring fyldes ud med en egnet indblandingstræart - f.eks. nåletræ i bøgeforyngelser, rødgran i douglasgranforyngelser samt evt. selvforynget løvtræ i plantede nåletrækulturer. Efterbedring af helt små huller foretages normalt ikke.
5. *Kulturmetoder og teknik* foreskrives ikke i driftsplanen. Det forudsættes, at de gældende normer for statsskovene følges i distriktets praksis. Af budgetgrundlaget fremgår, hvilket niveau for kulturintensiteten, der er lagt til grund for beregning af distriktets driftsramme.
6. *Ved foryngelse med nåletræ* i bevoksninger, som ligger i en rand eller grænser op til naboarealer, skal der altid etableres et løvtræskovbryn. Mod SV og NV skal brynet være 30 meter bredt, mens det mod øvrige retninger kan være smallere. Brynet kan, efter omstændighederne, indeholde egnede nåletræarter til sikring af løvtræopvæksten.

9.2.2. Langsigtede perspektivplaner

For distriktets 4 større plantager, Gødding, Frederikshåb, Gyttegård og Haltrup Hede er der udarbejdet langsigtede perspektivplaner for plantagernes udvikling. Der er nærmere redegjort for planernes konkrete indhold i afsnittene med de skovvise beskrivelser og retningslinjer. Perspektivplanerne er udarbejdet med afsæt i PK-forhold ud fra et ønske om: En mere stabil skovstruktur på langt sigt, forbedret biologisk indhold samt øget landskabelig værdi. Planerne er indsat i bilag 11.

Der er for det første tale om en zonerung af kulturindsatsen med afsæt i de potentielle produktionsmuligheder, som således danner udgangspunkt for en overordnet skitse over de ønskede fremtidige forhold. For det andet er det skitseret hvilke stabile skovstrukturer, der skal arbejdes hen imod på langt sigt med henblik på at sikre en stabil og flersidig produktion i de dele af plantagerne hvor træproduktionen stadig har høj prioritet. For de dele af plantagerne hvor hensynet til træproduktion herefter er af en lavere prioritet er der opstillet landskabelige målsætninger.

9.3. Arealer med særlig behandling

Som bilag (nr. 15) til planen vedlægges kort over arealer til særlig behandling med tilhørende lister. Kortene viser:

- Naturarealer (alle litra hvori der forefindes § 3-områder samt klitter og strandbredder). Kortene er ikke akkurate, da der ikke er gennemført litradelinger efter naturgennemgangen. Således vil kortene angive større arealer med beskyttede naturtyper end der rent faktisk forefindes fordi det i nogle tilfælde kun vil være en del af de fremhævede litra der er § 3-beskyttet. For en nøjere afgrænsning henvises til planteksten med den tilføjelse, at det som altid er naturtilstanden på lokaliteten der er afgørende for hvorvidt et areal er beskyttet eller ej.
- Publikumsanlæg.
- Arealer hvor der udvises særlige publikumshensyn i driften.
- Fredede arealer.
- Forsøgsarealer.
- Naturskovsarealer, fordelt til de forskellige kategorier.
- Vandløb der behandles som beskyttede. Der er stor divergens mellem amtets udpegning og den. Distriktet drager omsorg for, at sagen rejses overfor amtet.

I bilag 15 er der endvidere lister over de forskellige beskyttelseskategorier. I bevoksningslisten (tabelbilag 1) (og altså også fremover i CSR) fremgår alle de ovennævnte beskyttelsestemaer sammen med de fredede fortidsminder ved, at de nævnes i bemærkningsfeltet. Kun § 3-vandløbene fremgår alene af kortene.

Gennemgang af distriktets naturarealer

For hvert område er der i de skovvise beskrivelser og retningslinjer (afsnit 8.6.1-8.6.49) givet en kort beskrivelse af naturforholdene og den hidtidige pleje. De fleste af de beskrevne områder er omfattet af den generelle biotopbeskyttelse efter naturbeskyttelseslovens § 3. De helt små lokaliteter, som er under naturbeskyttelseslovens størrelsesgrænse på 2.500 m² (dog 100 m² for søer), er ikke særskilt omtalt. Det bemærkes dog, at disse er beskyttet på tilsvarende måde efter skovlovens § 16, og at de skal gives ligeværdige hensyn i driften.

Herefter følger en klassifikation fra 1 til 4 af områdernes naturmæssige værdi og tilsvarende for det vurderede plejebenhov. Jo højere naturværdi hhv. jo større ønskelig pleje- (eller genopretnings-) indsats, des færre tildelte points. Disse klassifikationer er ment som et udgangspunkt for distriktets prioritering af plejeindsatsen i planperioden. I bilag 14 findes skovpartsvisse lister, hvor hovedparten af områderne er resumeret. Disse lister kan udover at tjene til distriktsinterne prioriteringer også danne udgangspunkt for drøftelser i budgetgrundlagssammenhæng, idet der ud fra listerne kan opstilles forskellige kategorier med arealangivelser.

Der opstilles til sidst en kortfattet, overordnet målsætning for det enkelte areal fulgt af en plejeforskrift til gennemførelse i den kommende driftsplanperiode.

For at skaffe et overblik over de samlede arealer med særlig naturbeskyttelse er de eksisterende naturskovsområder også opgjort i den skovvise gennemgang, dog uden nærmere omtale. Der kan

desuden være stillet forslag om udvidelser/ændringer i naturskovsudpegningen. Distriktet skal drage omsorg for, at disse forslag drøftes i forbindelse med revisionen af naturskovsstrategien i år 2000.

Herunder repeteres resultaterne i hovedtræk på skovpartsniveau.

Gødding Skovpart

Skovparten rummer 119.2 ha med § 3-beskyttede naturtyper, som fordeler sig på 64.2 ha sø, 35.7 ha mose, 9.6 ha fersk eng, 3.3 ha overdrev, 3.2 ha strandeng og 3.2 ha hede. Der er udpeget 35.5 ha naturskov, heraf 34.0 ha med plukhugst og 1.5 ha som urørt. Det samlede areal med særligt beskyttede områder er på 153.5 ha. Hertil kommer 28.0 ha ikke-beskyttet sletteareal, som ønskes udviklet i retning mod et bedre naturindhold.

Ud over de arealbærende naturtyper findes der ca. 3.5 km beskyttet vandløb på skovparten. Vandløbenes placering fremgår af kortene i bilag 15. Vandløbene bliver kun individuelt omtalt i den skovvise gennemgang i det omfang, de er målsatte og indgår i amtets recipientovervågning.

De beskyttede, ikke-målsatte vandløb, som der ikke findes tilgængelige oplysninger om (de helt små vandløb), plejes efter naturplejestrategiens generelle retningslinier. Det bemærkes særligt, at der højst foretages den allermest nødvendige oprensning. Oprensning må ikke foretages maskinelt og manuel oprensning må ikke omfatte sten og grus. Evt. faunaspærringer i form af kunstige styrt fjernes. Der er i den forbindelse særlig grund til at rette opmærksomheden mod vejunderføringer som, set med vandløbsdyrenes øjne, ofte er uhensigtsmæssigt indrettede. Der foretages ikke nykultur med nåletræ langs vandløbene.

Skovpartens naturarealer er besigtiget i efteråret 1997.

Frederikshåb Skovpart

Skovparten rummer i alt 949.4 ha med § 3-beskyttede naturtyper, som fordeler sig på 877.3 ha hede, 64.1 ha mose, 2.9 ha overdrev og 5.1 ha sø. I hedearealet er medregnet indlandsklitter, moser på Randbøl Hede og de udtørrende klitsøer i Frederikshåb Plantage. Desuden ca. 1.5 km af det beskyttede vandløb Grene Å og 91.9 ha ikke-beskyttet sletteareal, som er udlagt til naturlig udvikling mod overdrev eller hede efter ophør af landbrugsdrift.

Skovpartens naturarealer er besigtiget i efteråret 1997.

Stouby Skovpart

Skovparten rummer 44.6 ha med § 3-beskyttede naturtyper, som fordeler sig på 14.8 ha overvejende skovbevokset mose, 14.3 ha overdrev, 11.0 ha strandeng/-sump, 4.0 ha sø og 0.5 ha fersk eng. Der er udpeget 54,6 ha naturskov, heraf 29.4 ha med plukhugst, 19.0 ha som urørt og 6.2 ha som græsningskov. På grund af et vist overlap bliver det samlede areal med særligt beskyttede områder på i alt 85.5 ha. Hertil kommer 14.3 ha ikke-beskyttet sletteareal, som ønskes udviklet i retning mod et bedre naturindhold efter det skete ophør af gødskning, omlægning, sprøjtning og lign.

Ud over de arealbærende naturtyper findes der ca. 30 km § 3-beskyttet vandløb på skovparten. Vandløbenes placering fremgår af kortene i bilag 15. Vandløbene bliver kun individuelt omtalt i den skovvise gennemgang i det omfang, de er målsatte og indgår i amtets recipientovervågning (ca. 0.4 km vandløb).

Der findes ikke tilgængelige oplysninger om de helt små vandløb, som er beskyttede uden at være undersøgt eller målsat. Disse plejes efter naturplejestrategiens generelle retningslinier. Det bemærkes særligt, at der højst foretages den allermest nødvendige oprensning. Oprensning må ikke foreta-

ges maskinelt og manuel oprensning må ikke omfatte sten og grus. Evt. faunaspærringer i form af kunstige styrt fjernes. Der er i den forbindelse særlig grund til at rette opmærksomheden mod vejunderføringer som, set med vandløbsdyrenes øjne, ofte er uhensigtsmæssigt indrettede. Der foretages ikke nykultur med nåletræ langs vandløbene.

Langs ovennævnte beskyttede, men ikke målsatte vandløb (indtegnet på kortene i bilag 15) udlægges der beskyttelsesbrømmer med vedvarende løvskovdække.

Skovpartens naturarealer er besigtiget i sommeren/efteråret 1997.

Dallerup Skovpart

Skovparten rummer 28.1 ha med § 3-beskyttede naturtyper, som fordeler sig på 9.9 ha mose overvejende med ask og el, 8.7 ha strandsump, 6.0 ha sø og 3.5 ha fersk eng. Der er udpeget 27.1 ha naturskov, heraf 5.7 ha som urørt og 21.4 ha med plukhugst. På grund af et mindre overlap bliver det samlede areal med særligt beskyttede områder på i alt 52.9 ha. Hertil kommer 25.5 ha ikke-beskyttet sletteareal, som ønskes udviklet i retning mod et bedre naturindhold efter sket ophør af evt. tidligere omlægning, gødskning, sprøjtning el. lign.

Ud over de arealbærende naturtyper findes der ca. 12 km § 3-beskyttede vandløb på skovparten. Deres placering fremgår af kortene i bilag 15. Vandløbene bliver kun individuelt omtalt i den skovvise gennemgang i det omfang de er målsatte og indgår i amtets recipientovervågning (i alt 6 vandløb på tilsammen ca. 9 km's længde).

Der findes ikke tilgængelige oplysninger om de helt små vandløb som er beskyttede uden at være undersøgte eller målsatte. Disse plejes efter naturplejestrategiens generelle retningslinier. Det bemærkes særligt, at der højst foretages den allermest nødvendige oprensning. Oprensning må ikke foretages maskinelt og manuel oprensning må ikke omfatte sten og grus. Evt. faunaspærringer i form af kunstige styrt fjernes. Der er i den forbindelse særlig grund til at rette opmærksomheden mod vejunderføringer som, set med vandløbsdyrenes øjne, ofte er uhensigtsmæssigt indrettede. Der foretages ikke nykultur med nåletræ langs beskyttede vandløb.

Langs ovennævnte beskyttede, men ikke målsatte vandløb (indtegnet på kortene i bilag 15) udlægges der beskyttelsesbrømmer med vedvarende løvskovdække.

Skovpartens naturarealer er besigtiget i sommeren 1997.

Vejle Ådal

Skovparten omfatter i alt 158.5 ha naturarealer i den øvre del af Vejle Ådal, hvoraf 23.7 ha er fredet som en del af den 1025 ha store fredning af Egtved Ådal (Nybjerg Mølle-fredningen) og fredningen ved Ravning Enge-broen. Arealdriften er helt indrettet på genopretning og pleje af ådalens oprindelige naturtyper, især overdrev, ferske enge og skove og krat med naturlige træarter.

De statslige opkøb har givet mulighed for at genskabe et varieret og dynamisk landskab. Et område, hvor de oprindelige natur- og halvkulturtyper uden skarpe skel udfylder hele landskabet, i stedet for som normalt at ligge som isolerede øer i de opdyrkede og bebyggede områder. Det er et hovedmål for området drift, at udstrakte overgangszoner og dynamisk samspil mellem skov, krat, overdrev, eng, mose og ferske vande skal være fremherskende elementer.

Skovparten rummer i alt 101.9 ha med § 3-beskyttede naturtyper, som fordeler sig på 62.7 ha overdrev, 28.7 ha fersk eng, 8.5 ha mose og 2.0 ha sø, hvortil kommer ca. 5.5 km § 3-beskyttet vandløb.

Desuden findes 14.3 ha ikke-beskyttet sletteareal, som er under udvikling i retning mod overdrev, eng og i et enkelt tilfælde naturskov (0.9 ha i afd. 732c) og 17.9 ha ager, som drives som græs med regelmæssig omlægning som en del af et økologisk landbrug.

Løvskov og krat dækker 18.1 ha, heraf er 7.5 ha udlagt som urørt naturskov, 5.8 ha er med i græsning, og de resterende dele drives også udelukkende med naturhensyn for øje. Det vil sige, at de i praksis lades urørt, men at de også kan drives med plukhugst eller tages med i græsning, hvis det viser sig naturmæssigt velbegrundet. Desuden findes 0.6 ha rødgran som afvikles i planperioden og overgår til slette og skovbryn. De resterende skov- og kratbevoksede dele overvejes udlagt som naturskov i forbindelse med revisionen af naturskavsstrategien i år 2000.

Nedenfor gives en generel oversigt over den nuværende tilstand i og forskrifter for pleje og genopretning i planperioden af de enkelte naturtyper. Da det drejer sig om et stort antal litra med naturområder som falder indenfor en række ret ensartede kategorier, er det derimod ikke hensigtsmæssigt at gennemgå hvert enkelt delareal som for de øvrige skoves vedkommende.

Overdrev og sletter (ORE, 62.7 ha - SLE, 14.3 ha)

§ 3-beskyttet overdrev (ORE) og ikke beskyttede arealer i vedvarende græs (SLE).

Oprindelige overdrev. Væsentlige dele af skovpartens arealer, særligt de stejleste, har været kontinuert græsset uden gødsning i så lang tid, at der her findes en egentlig overdrevsvegetation bevaret. Af karakteristiske arter, der indikerer gammelt overdrev, kan nævnes vårstar, lyng-snerre, alm. pimpinelle, markfrytle og enebær samt en række svampearter af slægten vokshat. Af disse er der alene på overdrevet ved Klingebæk (afd. 745a) fundet 15 arter, heriblandt de meget sjældne Jensens Vokshat og Grovmalet Vokshat, som begge har høj indikatorværdi for gamle, ugødskede overdrev.

Overdrev under retablering. De øvrige, åbne græsningsarealer på tør bund har for størstepartens vedkommende ligeledes lang historisk kontinuitet som græsgange, men har i løbet af nyere tid været udsat for tiltag, som har forringet deres naturindhold. Således har de i varierende grad været udsat for gødsning, omlægning/omdrift eller tilplantning med nåletræer. De drives nu med græsning uden omlægning, gødsning, sprøjtning og lign. Det er ønsket og hensigten hermed, at der skal ske en udvikling i retning mod overdrev, efterhånden som jordbundens næringsstofpulje formindskes og et mere naturligt og varieret plante- og dyreliv knyttet til tør og relativt mager jordbund genindfinder sig.

Afhængigt af den forløbne tid og af den forudgående arealanvendelse - som kan have været alm. agerjord, gødsket græsmark eller nåletræplantage - samt af lokale jordbundsforhold, floraens spredningsmuligheder m.v., har udviklingen nået forskellige stadier. Hvor udviklingen er nået længst forekommer en række arter, som er karakteristiske for oprindelige overdrev og som også findes på opgivne, sandede agre.

Blandt disse kan nævnes sand-star, sandskæg, kamgræs, vellugtende gulaks, tidlig dværgbunke, fåre-svingel, kornet stenbræk, knold-ranunkel, rødknæ, tormentil, alm. mælkeurt, smalbladet timian, bakke-, forskelligfarvet og rank forglemmigej, liden fugleklo, hejrenæb, blåklokke, blåmunke, gul snorre og håret høgeurt. Hertil kommer en række mere vidt udbredte arter tilknyttet mager bund i almindelighed som f.eks. bølget bunke, lancet-vejbred, alm. kongepen, blød storkenæb, vår-gæslingeblomst, prikbladet perikon, torskemund, blæresmelde, harekløver og blåhat. Hvor der således allerede er genskabt en højere naturkvalitet, er benævnelsen overdrev (arealkode ORE) også anvendt. Disse arealer regnes således, ligesom naturligtvis de førstomtalte oprindelige overdrev, som § 3-beskyttede.

Hvor omlægning til fremtidigt overdrev først er sket for nylig, og hvor kulturpræget i øvrigt - især effekten af tidligere gødsning eller tilplantning - endnu er tydeligt, forekommer bl.a. draphavre, alm. hundegræs, alm. kvik, alm. rajgræs, mælkebøtte, vild kørvel, stor nælde, glat vejbred, butbladet skræppe, alm. hanekro, grå-bynke, ager-gåseurt og hvid okseøj. Disse arealer benævnes slette (arealkode SLE) og er ikke beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Naturværdi: 1 (ORE-dele) hhv. 3 (SLE-dele). **Plejebehov:** 2. **Målsætning:** Bevaring og retablering af overdrev. **Pleje:** Overdrevs- og slettearealerne plejes primært ved græsning, p.t. enten med kreaturer eller ved samgræsning mellem heste og får. Der foretages ikke omlægning, sprøjtning, gødsning, kalkning el. lign. Alternativt kan arealerne plejes ved høslæt. Der kan foretages midlertidig frahegning af mindre dele af græssede arealer for at fremme etablering af spredte krat af eg m.v.

Ved rydning af nåletræplantage til retablering af overdrev fjernes kvaset ved afbrænding eller grønflisning for at reducere næringsstofpuljen mest muligt. Der foretages ikke tilsåning, og når den naturligt indvandrede vegetation er passende veletableret, overgår arealet som hovedregel til afgræsning.

Retablering af overdrev på tidligere gødskede arealer (agerjord og græsmark) foregår ligeledes uden tilsåning, og der foretages om muligt slæt i en passende årrække for at ned bringe næringsmængden i jordbunden og fremme en mere naturlig udviklingen af floraen. Herefter overgår arealerne til græsning, evt. suppleret med enkelte slæt.

Ferske enge, moser og søer (ENG, 28.7 ha - MOS, 5.9 ha - SØ, 2.0 ha)

§ 3-beskyttet fersk eng, mose og sø. Langs Vejle Å og dens tilløb findes sammenhængende strøg af enge og moser. Der må oprindeligt have været slået hø på næsten alle de lave arealer, og en del har herefter været kontinuert afgræsset til i dag. De vådeste dele er efterhånden gledet helt ud af drift og blevet til mose og sumpskov, mens andre dele efter dræning har været taget under plov. Desuden er dele af det oprindelige engareal ændret ved tørvegravning og ved anlæg af dambrug.

Ved genoptagelse af græsning i moserne, ved overgang fra ager til vedvarende græs og ved nedlægning af dambrug er der efter statens erhvervelser i området sket en genopretning af engarealer. Fugtige arealer, hvor der sker afgræsning, betegnes som fersk eng (arealkode ENG), mens ikke-græssede arealer betegnes mose (arealkode MOS).

Floraen på engene rummer bl.a. kærpadderok, lyse- og glanskapslet siv, alm. og hare-star, eng-rapgræs, fløjlsgræs, mosebunke, knæbøjet rævehale, kryb-hvene, kær-, bidende og lav ranunkel, vorterod, trævlekrone, dag-pragtstjerne, eng-viol, engkarse, rank vinterkarse, alm. mjørdurt, sump- og alm. kællingetand, gul fladbælg, eng-forglemmigej, korsknep, krybende læbeløs, vand-mynte, gul abebloomst, ager-, horse- og kærtidsel, alm. kongepen og vand-brandbæger.

Mosernes flora rummer en del af de samme arter suppleret med bl.a. dynd-padderok, skov-kogleaks, top- og kær-star, bredbladet dunhammer, gul iris, vandkarse, sump-fladstjerne, lådden dueurt, angelik og kål-tidsel.

I hængesækken omkring den lille, opgravede sø i 731f findes yderligere smalbladet kæruld, grå star, kragefod, tranebær og bukkeblad.

Endelig bør nævnes en række sumpplanter, som især forekommer langs sø- og vandløbsbredder: tudse-siv, manna-sødgræs, vejbred-skeblad, frøbid, tigger- og langbladet ranunkel, vand-skræppe, kattehale, vandrøllike, gifttyde, tykbladet ærenpris og nikkende brøndsel.

Naturværdi: 2. Plejebestand: 2. Målsætning: Bevaring af ferske enge og moser. **Pleje:** Engarealerne plejes ved græsning evt. suppleret med rydning af opvækst. I moserne foretages der pleje af trævegetationen efter behov og under hensyntagen til bevaring af den nuværende variation fra åbne moser til sluttet sumpskov. Evt. nåletræ fjernes dog helt. Den værdifulde hængesæksvegetation i 731f friholdes for opvækst af især birk. Der er ingen behov for oprensning af søer i planperioden. Engarealet kan udvides yderligere ved inddragelse af moser og pilekrat i græsningsplejen i det omfang, det måtte være ønskeligt af naturmæssige hensyn og af hensyn til enklere hegning.

Løvskov og krat (BØG, EG, ASK, EL, BIR, i alt 12.2 ha - KRT, 5.9 ha)

Af det samlede areal med løvskov er 8.5 ha udlagt som urørt naturskov (afd. 731 d,e - 732b, c, e, f, g, h, j - 743c). Floraen er undersøgt i afd. 732b, som er gammel bøg på ådalens vestlige skrænt. Den værdifulde flora rummer lund-padderok, finger-star, miliegræs, enblomstret flitteraks, lund-rapgræs, skov-svingel, liljekonval, stor konval, vorterod, nyrebladet ranunkel, tandrod, gærde-vikke, skovstjerne, bingelurt, skov-galtetand, aks-rapunsel og skov-salat. Afd. 732j, 739d og 745b (i alt 3.8 ha) er skovmose og væld med ask og el og som sådan § 3-beskyttet område. Her forekommer på den fugtige muldbund og vældbund tyndakset gøgeurt, skov-gøgelilje, skov-springklap, lund-fredløs, alm. og småbladet mildurt, desmerurt og aks-rapunsel.

Ager (AGE, 17.9 ha)

Arealet med ager drives som græs i omdrift med slet og afgræsning, og det er ved plandato bortforpagtet til et økologisk landbrug. Det indebærer den fordel, at en stor del af græsningsdyrene her har robuste vinteropholdsarealer til rådighed, hvorved græsningstrykket på de mere følsomme naturarealer bedre kan styres, ligesom tilskudsfordring kan undgås på disse.

Vandløb

Vejle Å

Skovparten rummer knap 3 kilometer af Vejle Ås øvre løb, som er fordelt på 6 delstræk mellem Tingkærvad Bro og Ravning Enge. På nær to små stræk på ca. 200 m danner åen skel mod naboarealer. Åen har overvejende et noget reguleret forløb som følge af ældre reguleringer, men den har dog flere steder genvundet noget af sin tidligere variation. Åen varierer en del indenfor og imellem delstrækkene, men har gennemgående ret blød og sandet, ustabil bund med sandvandring flere steder. Åen har forureningsgrad II-III, dvs. middelstærkt forurenede, hvilket ikke er tilfredsstillende. Forureningen skyldes overvejende udledning fra dambrug og i væsentligt mindre omfang udledning fra renseanlæg. Der ligger således på og ovenfor strækningen hele 16 dambrug med direkte udledning til åen, hvortil kommer et endnu

større antal, som udleder til åens tilløb. Forureningstolerante børsteorme og dansemyg er hyppige i faunaen og der findes relativt få rentvandsarter. Der er observeret odder i åen i 1996.

Målsætning: B2 (laksefiskevand), målsætningen er ikke opfyldt, hvilket skyldes dels forureningen dels tilstedeværelsen af en række opstemninger og styrt, som optrækkende fisk ikke eller vanskeligt kan passere.

Tilløb til Vejle Å fra Koldborglund Bakke ved Bindeballe

I afd. 732j og e sker der sammenløb af en række sumpkilder til en kildebæk, som har et reguleret løb. Kilderne og bækken er uforurenet og har en artsrig kildefauna med bl.a. fem arter af slørvinger.

Målsætning: B0 (biologisk værdifuldt vandløb uden fiskeinteresser).

Bindeballe Bæk

På skovpartens strækning af den nederste del af bækken findes både naturligt slyngede og regulerede delstræk, bunden er flere steder blød og ustabil. Der findes flere opstemninger ved dambrug, som er vanskeligt passable for fisk. Forureningsgraden er ikke tilfredsstillende (II-III) på grund af udledning fra dambrug, og der findes kun få rentvandsarter.

Målsætning: B1 (gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk). Målsætningen er ikke opfyldt på grund af forurening og dårlige fysiske forhold.

Tilløb til Vejle Å fra Sønderkær

Bækken er præget af sandvandring, hvilket dog ikke er så udtalt på skovpartens strækning, hvor der findes sandet, gruset og stenet bund. Forureningsgraden er ikke tilfredsstillende (II-III), hvilket skyldes udledning fra dambrug. Faunaen er ikke særlig artsrig og næsten uden rentvandsarter.

Målsætning: B! (gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk). Målsætningen er ikke opfyldt på grund af forurening og (opstrøms skovpartens strækning) dårlige bundforhold.

Tilløb til Vejle Å nord for Tørskind

Vandløbet er kanaliseret med jævnt fald over sandet bund. Forureningsgraden er tilfredsstillende (II), og der findes en del rentvandsarter.

Målsætning: B0 (biologisk værdifuldt vandløb uden fiskeinteresser).

Pleje: Selve Vejle Å er amtsvandløb, og pleje/oprensning foretages af amtet. De målsatte tilløbsbække lades i størst muligt omfang uplejede.

I afsnit 4.3. er arealkrævende hensyn til friluftslivet behandlet. Endvidere findes der i de skovvise beskrivelser og retningslinjer en række handlingsforskrifter for indretningen til friluftsmål.

9.4. Pleje af fortidsminder

Som led i planlægningsarbejdet har Kulturhistorisk Kontor foretaget en registrering af fortidsminder på arealerne. Der er udarbejdet et katalog indeholdende en summarisk beskrivelse af fortidsminderne litra for litra, herunder eventuelle ønsker om pleje, vedligeholdelse m.v., samt et sæt skovkort med markering af fortidsminderne. Dette katalog er særskilt leveret til distriktet. En kopi af registret (tekstdelen) er indsat som bilag 16 til nærværende driftsplan.

Alle ved kortets udgivelse kendte *fredede* fortidsminder er trykt som signaturer på skovkortene. For en summarisk listning af fortidsminder, se afsnit 4.4. Visse presserende plejeopgaver er omtalt i de skovvise beskrivelser og retningslinjer (afsnit 8.6.1.-8.6.49).

Registret over de fredede fortidsminder m.m. og det tilhørende sæt skovkort opdateres løbende i planperioden v. den centrale styrelse.

Distriktet indberetter hvad der måtte blive fundet af hidtil ikke registrerede fortidsminder.

Om pleje af fortidsminder henvises - foruden registrets forslag - generelt til afsnit 8.4 samt til "Notat om varetagelse af de kulturhistoriske interesser på statsskovsdistrikterne" udgivet af Kulturhistorisk Kontor i marts 1992 og indsat i bilag 16.

9.5. Planer for fremtidige erhvervelser og afhændelser

9.5.1. Interesseområder for fremtidige arealerhvervelser

Med henblik på udvidelse af Randbøl Hede ønskes erhvervet arealer i Almstok Mose samt ejendommen Hedebo. Desuden gøres forsøg på et magelæg med distriktets græsareal i afd. 781 a med et areal centralt beliggende på Randbøl Hede. Herudover samler interesserne sig om området mellem Frederikshåb Plantage og Randbøl Hede.

I skovrejsningsområdet ved Sebberup fortsætter bestræbelserne for at erhverve ejendomme.

9.5.2. Arealafhændelser

Kongsdalhus, Randbølhus, Bjerget, Kærskovhus, Dallerup Søndre hus, Skolegade 1 og Roldskovhus kan afhændes ved lejlighed. For Dallerup Søndre hus kan nedrivning overvejes alternativt.

9.6. Administrative forhold

9.6.1. Funktionærer

Distriktets forhold for så vidt angår funktionærbemanding er beskrevet i virksomhedsanalysen "Distrikt 95".

Med det nuværende kendskab til nye opgaver og arealer som i de førstkommende år forventes at tilgå distriktet, findes der ikke på plantidspunktet grundlag for justering af funktionærbemandingen på distriktet indenfor skønsvist den første halvdel af planperioden.

9.6.2. Husene på distriktet

Husene på distriktet og deres anvendelse fremgår af bilag 7. Af bilaget og afsnit 9.5.2. fremgår også de ændringer i anvendelsen der kan forudses ved planperiodens start. Med disse ændringer vurderes det, at distriktets bygningsmasse er passende.